

Литература:

1. <https://mofree.ru/types/negativnoe-vozdеistvie-ekonomiki-na-zhizn-lyudei-vliyanie.html>
2. <https://economuch.com/filosofiya-ekonomiki/ekonomika-chelovek-56846.html>
3. <https://fortrader.org/economic-forex/lichnye-doxody-personal-income-ssha.html>

Гиняйтова К.К., 1 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарМУ)
Ғылыми жетекшісі – э.ғ.м., аға оқытушы Темирбекова Л.А.

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӨЛІМ-ЖІТІМ ЖӘНЕ ОҒАН ӘСЕР ЕТЕТІН СЕБЕПТЕР

Кез келген елдің негізін оның халқы құрайды. Халқы аз елдің болашағы жоқ екені әрбір адамға мәлім. Бүгінгі таңда еліміз Қазақстан Республикасында, соңғы деректерге сүйенсек 18 632,2 мың адам тұрады. Бұл көрсеткіш минут сайын өзгереді. Бұған негізгі әсер етуші фактор туу мен өлу болып табылады. Жалпы айтар болсам соңғы 5 жылда Республика-мыздың демографиясы баяу қарқынмен өсуде.

Кестеден байқағанымыздай әр бір жыл сайын көрсеткіштер өзгеріп отырған. Бұл кесте көмегімен табиғи өсімді анықтау қиын емес.

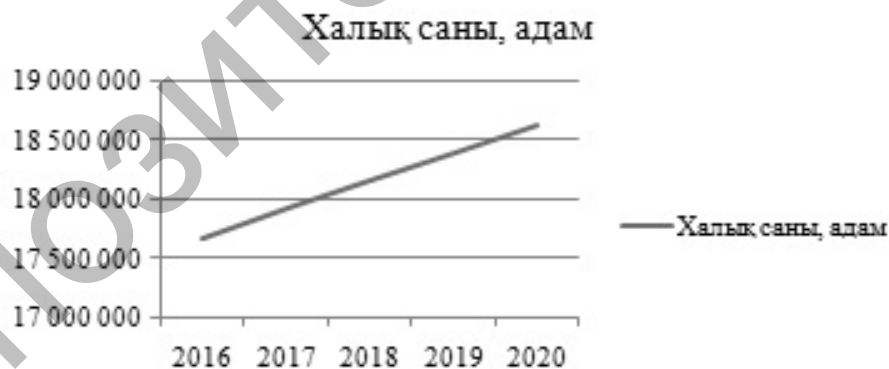
Төмендегі 1 кестеден және 1 суреттен біз соңғы бес жылдағы Қазақстан халық санының өзгерісін көре аламыз.

1-кесте

Қазақстан Республикасының халық санының өзгерісі 2016-2020 жылдары

Жылдың басына	2016	2017	2018	2019	2020
Халық саны, адам	17671000	17918200	18157100	18395660	18632169
абсолюттік өсім, адам	-	247200	238900	238560	236509
өсу қарқыны, %	-	101,40	101,33	101,31	101,29

1-кестеден көріп байқағанымыздай, Қазақстанда халық саны қарастырып отырған кезге орта есеппен жыл сайын 240292 адамға өскен немесе жуықтап жыл сайын халық саны 1,3 % өсіп отырған.

Сурет 1 – ҚР халық санының динамикасы 2016-2020 жж.

1-кесте көмегімен табиғи өсімді анықтау қиын емес.

Халық санын баяу өсуіне көптеген факторлар әсер етеді. Соның маңыздысы өлім. Қазақстанда соңғы 5 жылдың ішінде орта есеппен 131 183 адам қайтыс болған екен.

Әрине, өлімнің басты себебі әртүрлі аурулар болып табылады. Денсаулық сақтау министрлігінің мәліметінше, қазақстандықтардың өлім-жітімі көрсеткішінің артуына жиі себепші болатын 5 фактор бар екен. Сарапшылар сырқаттар өмір сүру ұзақтығын 8 жылға дейін қысқартады деген пікір айтуда.

Жүрек-қан тамырлары аурулары. Статистика мәліметтеріне жүгінсек, еліміздегі өлім-жітімнің 26%-ы осы себептен орын алады екен. Жүрек-қан тамыры аурулары әлемнің көптеген дамыған елдерінде денсаулық сақтау саласындағы басты проблемаларының біріне айналып отырғаны жасырын емес. Ол көбіне ересек адамдарды не мүгедектікке шалдықтырады, немесе өлімге әкеліп

соқтырады. Жалпы өлім-жітімнің 52 пайызын жүрек-қан тамыры аурулары құрайды. Жыл сайын осы ауру салдарынан Қазақстанда 80 мың кісі осы аурудан көз жұмады. Әсіресе, соңғы жылдары инфаркт пен инсульттен болатын өлім тым жиілеп барады.

Қатерлі ісік – 13%. Бұл – саркома (лат. cancer, carcinoma және грек. karkinos – шаян, краб) – тіндердің айналасында өсіп, олардың қызметін бұзатын ісіктер. Осы ісіктердің жайылуынан организмде метастаз процесі басталады.

Жарақаттар – 11%. Жарақат әр түрлі болады (денеге бөгде заттың кіріп кетуі, не кесіп кетуі, тістің орны, оқ тию т. б.). Дене жарақаттанғанда сүйек, қан тамырлары мен нервтер зақымдануы мүмкін. Біздегі өлімге себепші болып отырған жарақаттардың ішінде көлік апаты кезіндегі ауыр жаралану жиі кездеседі екен.

Миокард инфаркты – 5,5%. Миокард инфаркты дегеніміз – коронарлы қан айналымы жетіспеушілігінің әсерінен жүрек бұлшық етінде бір немесе бірнеше ишемиялық некроз ошақтарының пайда болуымен сипатталатын жүректің жедел ишемиялық ауруы. Миокард инфаркты соңғы жылдары өршіп, әсіресе жас буын мен орта жастағы азаматтар жиі ұшырайтын болды. Әйелдерге қарағанда ер адамдарда көп кездеседі. Инфаркт проблемасы әлі толық шешілген жоқ және бұл аурудан өліп кетушілердің саны барған сайын өсіп отыр.

Жүктілік және бала өлімі – 3,6%. Елімізде бір тәулікте 800-ге жуық сәби дүние есігін ашады. Алайда, бала өлімі азаймай отыр. Әр жыл сайын мыңнан астам шарана бақилық болып жатыр. Ана мен бала өлімі қанша азайды десек те, бәрібір адам өліміне себепші фактордың бірі ретінде қалып отыр.

Қорытындылай келе, уақыт өткен сайын халық саны өсетіні белгілі. Халықтың өсуі мен кемуі қатар жүреді. Дегенмен, болашақта өлім деңгейі төмендейдітіні айқын. Себебі, уақыт өткен сайын медицина дамып, алға қадам басуда. Бүгінгі статистикалық мәліметтерге сүйенсек. Өлім деңгейі өте баяу қарқынмен кеміп келеді.

Әдебиеттер:

1. Мұханбетова С.М. Статистика–Алматы: Дәуір, 2011.
2. Әміреұлы Ы., Заманбеков Ш.З., Бейсекова Ж.Ы., Киіков Е.М. Статистика. –Алматы. ҚазМемҚызПУ, 2010.
3. Шокаманов Ю.К., Бельгибаева К.К. Статистика. –Алматы: Экономика, 2008.
4. Авров А.П., Аврова Ю.П. Общая теория статистики. –Алматы, 2009.
5. www.stat.gov.kz

Есмурзина Х.К., Архипова К.А. 2 курс (КарГУ им. академика Е.А. Букетова)
Научный руководитель – к.э.н., доцент Кабдыбай А.К.

ПРОБЛЕМЫ ЭМИГРАЦИИ ГРАЖДАН. ВЛИЯНИЕ ДАННОГО ПРОЦЕССА НА ЭКОНОМИКУ КАЗАХСТАНА

Вопрос эмиграции граждан с территории Казахстана на сегодняшний день остро стоит на повестке, тем самым определяя серьезные демографические проблемы государства, которые априори влияют на экономику. Не лишена логики такая известная фраза, как «Люди – это главный актив современного государства», ведь именно их труд является одним из основных катализаторов развития экономической, трудовой, культурной, технологической, а так ряда иных сфер. Актуальность данного тезиса доказывают высокие темпы роста экономики таких государств, как Индия и Китай, которые аккумулируют на своей территории суммарно около трёх миллиардов человек, которые способствуют их бурному развитию.

Терминологический аспект исследования составляет понятие «Эмиграция», которое дано в словаре Ожегова – это вынужденное или добровольное переселение из своего отечества в другую страну по политическим, экономическим или иным причинам[1]. Сама возможность осуществления данного процесса стала широко практикуемой на территории постсоветского пространства после событий, произошедших в 1991 году. К числу таковых относилась и возможность свободного перемещения не только по территории государств бывшего СССР, но и европейских, уровень жизни в которых разительно отличался от привычного на территории Советского союза. Совокупность данных тезисов привела к резкому росту числа эмигрантов с территории Казахстана, который, в частности продолжается и на сегодняшний день.